سامانە سروشتییەکان: جارێکی دیکە وەزارەتی نەوتی فیدراڵی بەیاننامەیەکی سیاسی بڵاودەکاتەوە

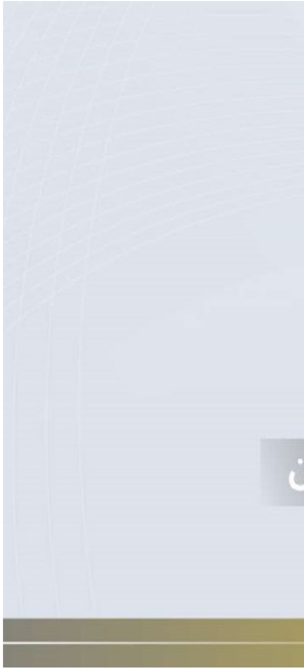

وەزارەتی سامانە سروشتییەکان

وەزارەتی نەوتی عێراق

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان وەڵامی ڕاگەیەنراوێکی وەزارەتی نەوتی فیدراڵ دەداتەوە و ڕاگەیەنراوەکە بە سیاسی ناو دەبات و دەڵێت، دوورە لە ڕاستییە بابەتییەکان؛ دەشڵێت، وەزارەتی نەوتی فیدراڵ ڕەچاوی بنەماکانی هاوبەشیی ڕاستەقینەی نەکردووە کە عێراقی فیدراڵی لەسەر دامەزراوە.

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان وەڵامی ڕاگەیەنراوێکی وەزارەتی نەوتی فیدراڵی دایەوە کەموتڵەع بێدواداچوونی بۆ کردووە و تێیدا ڕایگەیاندووە، وەزارەتی نەوتی فیدراڵ جارێکی دیکە ڕاگەیەنراوەکە سیاسییە و لەسەر هەمان ڕێباز بەردەوامە و شکستەکانی خۆی کە لە ئەنجامی پەیڕەوکردنی سیاسەتی ناوەندیی ڕووبەڕووی بووەتەوە، خستووەتە ئەستۆی هەرێمی کوردستان و هەرگیز ڕەچاوی بنەماکانی هاوبەشیی ڕاستەقینەی نەکردووە کە عێراقی فیدراڵی لەسەر دامەزراوە.

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان ڕووەوە و وەزارەتی نەوتی فیدراڵ گوتوویەتی: "ئێوەن کە بە ئاشکرا و بە بەردەوامی دەستوور پێشێل دەکەن. ئێوە ساڵانێکی زۆرە بەربەستی پەسندکردنی یاسای نەوت و غازی فیدراڵی بوون، یاسایەک کە نوێنەرایەتی بەردی بناغەی چارەکردنی هەموو کێشەکانی پەیوەست بە نەوت دەکات و ئێوە درێژە بە سیستمی یاساکانی ڕژێمەکانی پێشوو دەدەن کە بریتی بوو لە یاساکانی حزبی بەعس کە باوەڕی بە ناوەندیەتیی هەبوو، بەڵام ئەو سەردەم بەسەرچوو. یاسای ساڵی 1976 دیارترینی یاساکانی حزبی بەعس بوو کە بە ئاشکرا دژی بنەماکانی سیستمی فیدراڵی و ماددە و بڕگە دەستوورییەکانی دەستووری ئێستای عێراقە."

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە بەشێکی دیکەی ڕاگەیەنراوەکەیدا دەڵێت: "ئێوە بەو سیستم سیاسەتی برسیکردن بەرانبەر بە هاووڵاتییانی هەرێمی کوردستان پەیڕەو دەکەن و مووچە و بژێوی ژیانیانتان بڕیوە، ئەمەش پێشێلکردنی سەرەتاییترین مافە مرۆییەکانە و گەورەترین پێشێلکارییەکە. ئەم سیاسەتە سیستماتیکەتان بۆ جێبەجێکردنی پلانی جیاکارییە کە پێچەوانەی دەستوورە و ئەمەش گەورەترین پێشێلکاریتانە."

وەزارەتی سامانە سروشتییەکان گوتوویەتی، تۆمەتەکانی وەزارەتی نەوتی فیدراڵ لە بارەی بەقاچاغبردنی نەوتی هەرێمی کوردستان هەوڵێکی ئاشکرایە بۆ چاوپۆشی و لابردنی سەرنجەکان لەسەر پرۆسەکانی بەقاچاغبردن و گەندەڵییەکانی ناوچە جیاجیاکانی عێراق. "ئێوە نەوتی باشووری عێراق بەقاچاغ دەبەن و هەموو جۆرە گەندەڵییەك دەکەن و ڕاپۆرتە ناوخۆیی و دەرەکییەکان شایەتی لەسەر قەبارەی بەفیڕۆدان و گەندەڵییەکانتان دەدەن و نەوت تێکەڵ دەکەن و لە بری خزمەتکردنی عێراق و گەلەکەی، خزمەت بە بەرژەوەندیی ئەوانی دیکە دەکەن و بەمەش زیانتان بە ناوبانگی عێراق و گەلەکەی گەیاندووە."

وەزارەتی سامانە سروشتییەکان جەختی کردووەتەوە، هەرێمی کوردستان هەموو ئەرکەکانی خۆی جێبەجێ کردووە سەرەڕای ئەوەی لایەنی بەرانبەر بەرپرسیارییەتی و ئەرکە دەستوورییەکانی خۆی بەجێ نەهێناوە. "کاتێك هەرێمی کوردستان بەرپرسیار دەکەن لە زیادەی ئۆپێک، هەڵەی خۆتانە، چونکە ئێوە بە ناوی نەوتی عێراقەوە نەوتی خەڵکی دیکە دەفرۆشن. بە پێی دەستوور مافی هەرێمی کوردستانە دوو هێندەی ئێستا بەرهەمهێنانی نەوت زیاد بکات، بەڵام لە پێناو بەرژەوەندیی گشتیی وڵاتدا، تەنانەت نیوەی ئەم بڕەش بەرهەم ناهێنێت. ئێمە وەکوو وەزارەتی سامانە سروشتییەکان

زیاتر لە 11 ملیۆن بەرمیل نەوتمان ڕادەستی ئێوە کردووە، کەچی یەك دینارتان لە بەرانبەردا بۆ هەرێمی کوردستان نەناردووە، ئەمەش بە ئاشکرا پێشێلکردنی ڕێککەوتنەکان و پابەندبوونە داراییەکانە."

وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان هاوکات لە بەشێکی دیکەی ڕاگەیەنراوەکەی کە وەڵامی وەزارەتی نەوتی فیدراڵی داوەتەوە، ڕایگەیاندووە، دەیانەوێت چەند ڕاستییەك بە ڕوونی و بێ هیچ جۆرە دوودڵییەك بۆ ڕای گشتی بخەنە ڕوو، کە بریتین لەم خاڵانە:

1-حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە هەناردەنەکردنەوەی نەوت بەرپرسیار نییە، بەڵکو ئەمە لە ئەنجامی ئەو داوایەی کە وەزارەتی نەوتی فیدراڵ لە دژی وەزارەتی وزەی تورکیا تۆماری کردبوو، کە بووە هۆی وەستانی هەناردەکردن لە 25ـی ئاداری 2023 و زیانی زیاتر لە 25 ملیار دۆلاری بۆ حکوومەتی فیدراڵ و هەرێم و کۆمپانیاکان گەیاندووە.

2- لە ماوەی چەند ڕۆژێکدا بۆ تایبەتی لە 4ـی نیسانی 2023 ڕێککەوتن لەگەڵ وەزارەتی نەوت کرا بۆ دووبارە دەستپێکردنەوەی هەناردەکردنەوەی نەوتی ڕاگیراوی هەرێمی کوردستان، بەڵام یاسای بودجەی فیدراڵ تێچووی بەرهەمهێنانی بە شێوەیەکی سنووردار دیاریی کردبوو کە بریتی بوو لە (شەش دۆلار بۆ هەر بەرمیلێک)، ئەمەش وایکرد زۆربەی کۆمپانیا بەرهەمهێنەرەکان لەم چوارچێوەیەدا بەرهەمهێنانی نەوت لە هەرێمی کوردستان سنووردار بکەن.

3-لەسەر داوای وەزارەتی نەوت بڕی نەوتی هەرێمی کوردستان گەیەنرایە پاڵاوگەیەک کە بەناوی وەزارەتی نەوتەوە کار دەکات بۆ ماوەی زیاتر لە پێنج مانگ. کۆی گشتی گەیاندن و ڕادەستکردن نەوت لەو ماوەیەدا بریتی بووە لە 11 هەزار و 826 هەزار و 218 بەرمیل، بەڵام سەرەڕای ئەم پابەندبوونەی هەرێمی کوردستان، لە بەرانبەردا یەک دینار بۆ ئەم بڕە خەرج نەکراوە، لە ئەنجامدا کۆمپانیا بەرهەمهێنەرەکانی نەوت گەیاندنی بەرهەمەکانیان بۆ وەزارەتی نەوت سنووردار کرد.

4- لە سەرەتای پێکهێنانی حکوومەتی ئێستای فیدراڵ، لیژنەیەکی هاوبەش بۆ ئامادەکردنی ڕەشنووسی یاسای نەوت و غازی فیدراڵ پێک هێنرا. بۆ ئەم مەبەستە چەند کۆبوونەوەیەك کرا، بەڵام هێشتا ئەم هەوڵانە هیچ ئەنجامیان نەبووە. سستی و دواکەوتنێکی ڕوون لە لایەن حکوومەتی فیدراڵەوە هەیە لە

ب□دواداچوون ب□ ئ□م پرس□ ز□ر گرنگ□، ک□ به□ کلیلی □است□قین□ی چار□ی ناک□کیی□ ه□□پ□س□ردراو□کانی ن□وان ه□ردوو حکووم□تی فیدرا□ و هه□ر□می کوردستان داده□نر□ت.

5- ب□و پ□ی□ی سیستمی حوکم□انی ل□ ع□راق سیستم□کی فیدرا□یی□، و مافی د□ستووری ه□ر□م□ یاسای تایب□تی خ□ی ه□ب□ت ک□ کاروبار□کانی □□ک د□خات، و□زار□تی سامان□ سروشتیی□کان ل□ ه□ر□می کوردستان ب□ پشتب□ستن ب□ یاسای ن□وت و غاز ژمار□ 22ـی سا□ی 2007 گر□ب□ست□کانی ل□گ□□ ک□مپانیا ن□ود□و□□تیی□کانی ن□وت ئیمزا کرد، ئ□گ□ر ک□ش□ی□کی یاسایی □است□قین□ ل□و گر□ب□ستان□دا ه□بووای□، ئ□وا ک□مپانیا ن□ود□و□□تیی□ ب□ناووبانگ□کان به□ب□ بنه□مای یاسایی ب□ ملیاران د□لار و□ب□ره□نانیان له□ هه□ر□می کوردستان ن□د□کرد.

6- ع□راق د□ستووری ه□ی□، ئ□گ□ر مادده□ و ب□گ□کانی وه□کوو خ□ی و دوور ل□ ب□رژ□و□ندیی ت□سک ل□ ج□ب□ج□کردن و ل□کدان□و□دا ج□ب□ج□ بکرای□، د□خی گشتیی و□ات و د□سیه□ی ن□وت ب□تایب□تی، ن□د□گ□یشت□ ئ□م ئاست□ ئا□□ز و قه□یراناوییه□ی.

7- حکووم□تی ه□ر□می کوردستان پابه□ندی ته□واوی ئه□رکه□کانی بووه□ س□بار□ت ب□ ه□و□□کان ب□ دووباره□ د□ستپ□کردن□و□ی ه□نارد□کردنه□وه□ی نه□وت □ازی بوو، ن□وتی ب□ره□مه□نراو ل□ ه□ر□می کوردستان ل□ □□گ□ی ک□مپانیای ب□ بازا□کردنی ن□وت (س□م□)ـوه□ بفر□ش□ت و س□رج□م داهاتی فر□شتن بخات□ گه□نجینه□ی د□و□□ت و ک□مپانیای□کی □او□ژکاری دیاریی بکر□ت ب□ □اییکردنی کاره□کان، ه□رو□ها هه□ژماری ئیسکر□ (Account Escrow) ب□ ناوی ک□مپانیاکان بکات□و□.

8-ک□مپانیا ن□وتیی□کان ک□ ل□ ه□ر□می کوردستان کار د□ک□ن پ□ویست□: "پاب□ند بن ب□ گر□ب□ست□کان ل□ □ووی م□د□لی ئابووری و م□رج□ بازرگانیی□کانی گر□ب□ست□ک□و□، و زیان ب□ گر□ب□ست□کان نه□گه□یه□نن ب□و پ□ی□ی ل□ دادگای فیدرا□ی و دادگا ن□ود□و□□تیی□کان □□□وی یاسایی خ□یان گرتوو□ت□ ب□ر."

وه□زاره□تی سامانه□ سروشتییه□کانی حکوومه□تی هه□ر□می کوردستان له□ ک□تاییدا □اگه□یه□نراوه□که□یدا گوتوویه□تی: "ده□مانه□و□ت به□ بیری ئ□وه□ و □ای گشتیش به□نینه□وه□، □□ککه□وتنی کاتیی ب□ دووباره□ د□ستپ□کردن□و□ی ه□نارد□کردنه□وه□ی ن□وتی هه□ر□می کوردستان که□ دواتر چه□ند ک□بوونه□وه□ و چاوپ□که□وتن□کی ل□ که□وته□وه□، به□□گه□یه□کی یه□کلاکه□ره□وه□یه□ که□ هه□ر□می کوردستان نه□رمی نواندووه□ و ئاماده□ی هاوکاریی بووه□، ئه□مه□ش بانگه□شه□کانی وه□زاره□ته□که□تان که□ گوایه□ ک□بوونه□وه□ و دانوستانه□کانتان له□گه□□ هه□ر□می کوردستان ب□ئه□نجام بووه□، پووچه□□

دە□کا تە□وە□.